

Ks. Stanisław Hałas SCJ

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Kraków
stanha@poczta.onet.pl, ORCID: 0000-0001-6660-9757

*Nowy Testament grecki i polski/Novum Testamentum
Graece et Polonice* (red. R. Bogacz – R. Mazur)
(Poznań: Pallottinum 2017). Ss. 896. PLN 125.
ISBN 978-83-7014-799-0

Na początku roku 2017 ukazało się na rynku polskie wydanie niezbędne dla egzegezy dzieła Nestle-Alanda. Chodzi o przystosowaną dla polskiego czytelnika wersję krytycznego wydania greckiego tekstu Nowego Testamentu, znanego i powszechnie używanego we wszelkich solidnych opracowaniach naukowych. Obok oryginalnego tekstu Nowego Testamentu posiada ono polskie tłumaczenie Biblii Tysiąclecia umieszczone na sąsiednich stronach, a także polskie tłumaczenie całego wprowadzenia i polskie objaśnienia wszystkich sigli i znaków używanych w tym opracowaniu. Polska wersja ukazała się nakładem wydawnictwa Pallottinum, które specjalizuje się w publikacji Biblii oraz ksiąg liturgicznych. Pozycję przygotowali do druku krakowscy bibliści ks. prof. Roman Bogacz i ks. dr Roman Mazur SDB. Obydwaj są pracownikami naukowymi na Wydziale Teologicznym w Krakowie, a ks. Bogacz jest aktualnie jego prodziekanem.

Polskie wydanie fundamentalnego dzieła prezentuje się na zewnątrz tak samo jak wydania oryginalne z dołączonymi tłumaczeniami niemieckimi lub angielskimi. W dawniejszych

wydaniach było również tłumaczenie łacińskie. Format jest zbliżony do oryginału, a wygląd okładki identyczny. W ten sposób zainteresowani od razu zauważą, że chodzi o wydanie Nowego Testamentu Nestle i Alanda, dobrze znanego przez wszystkich biblistów i studentów egzegezy. W polskiej publikacji zamieszczono oczywiście najnowsze, a więc dwudzieste ósme, poprawione wydanie tego dzieła, które zawiera zupełnie nowe opracowanie np. listów powszechnych. Na sąsiadujących stronicach dodano polskie tłumaczenie z piątego wydania Biblii Tysiąclecia. Przypisy natomiast zaczerpnięto z Biblii Jerozolimskiej, choć niektóre trzeba było skrócić. W ten sposób polski czytelnik otrzymuje do rąk bardzo praktyczne narzędzie egzegetyczne, które zawiera wydanie krytyczne oryginalnego tekstu greckiego Nowego Testamentu zaopatrzone równocześnie w polskie tłumaczenie biblijne. Dotychczas istniały tylko wydania tego dzieła z tłumaczeniem niemieckim lub angielskim. Porównywanie greckich słów i wyrażeń z odpowiednikami niemieckimi czy angielskimi było bardzo skomplikowane, zwłaszcza dla początkujących adeptów. Właściwie było możliwe jedynie dla tych, którzy dobrze znali jeden z tych języków obcych. Była to bariera trudna do przekroczenia zwłaszcza dla początkujących studentów biblistyki, którzy i tak muszą się uczyć starożytnych języków biblijnych. Dla wielu z nich było to poznawanie języka biblijnego przy pomocy języka obcego, nieznanego lub też niezbyt dobrze znanego. Dziś polscy egzegeci i studenci biblistyki nie są już w sytuacji gorszej niż ich zagraniczni koledzy mówiący po niemiecku czy angielsku. Otrzymali bowiem do dyspozycji taką samą pomoc naukową ze wszystkimi tłumaczeniami i objaśnieniami w naszym języku ojczystym.

Rzeczywiście, polskie wydanie greckiego Nowego Testamentu jest trzecim z kolei, po niemieckim i angielskim, wydaniem tego dzieła. Jak dotąd, nie ma jeszcze żadnych wydań w innych językach. Polskie wydanie tego dzieła świadczy o wielkim zainteresowaniu solidną wiedzą biblijną w naszej

ojczyźnie i wśród tych, którzy posługują się polskimi opracowaniami i podręcznikami za granicą, np. na Wschodzie czy na Słowacji. Od teraz również i Polska może się poszczycić swoim wydaniem tego podstawowego tekstu źródłowego.

Ktoś może zauważyć, że trochę podobną rolę może pełnić komputerowy program biblijny np. BibleWorks, którym posługuje się coraz więcej egzegetów i studentów. W jego najnowszej, dziesiątej wersji umieszczono już tekst grecki z dwudziestej ósmej, poprawionej wersji Aland-Nestle. Użytkownicy tego programu wiedzą, że mogą sobie wyświetlać obok siebie, wiersz po wierszu, tekst grecki i zawarte w programie różne tłumaczenia polskie, w tym Biblii Tysiąclecia, by w ten sposób wygodnie porównywać tekst oryginalny z tłumaczeniem polskim, podobnie jak i innymi tłumaczeniami. Znajdują się też, zwłaszcza w nowszych wersjach BibleWorks, narzędzia do krytyki tekstualnej, np. Tischendorfa czy też opracowanie *Center for New Testament Textual Studies NT Critical Apparatus*, wydane w 2004 roku przez New Orleans Baptist Theological Seminary. Można nawet wyświetlać w okienku całe wersje najważniejszych manuskryptów biblijnych, nie ma jednak aparatu krytycznego z wersji Aland-Nestle, która uzasadnia dokonane wybory tekstualne w oparciu o najważniejsze w konkretnym przypadku warianty tekstowe. Pozostaje on więc na tym polu wydaniem podstawowym i klasycznym.

Bardzo pożyteczne jest również zamieszczenie polskiego tłumaczenia wstępu, a zwłaszcza dość rozległego wprowadzenia. To ostatnie będzie mogło pełnić funkcję podręcznika do nauczania krytyki tekstualnej Nowego Testamentu. Prezentuje bowiem w sposób systematyczny różne zabiegi mające na celu ewidencję i porównanie różnych rękopisów biblijnych, zwłaszcza najstarszych, a więc najbliższych czasowo oryginałowi. W ten sposób rękopisy te umożliwiają dotarcie do najbardziej starożytnej i możliwie jak najbliższej oryginałowi wersji bezcennej dla nas tekstu biblijnego. A jest on tekstem najcenniejszym nie tylko ze względu na chrześcijańską wiarę, lecz także jako podstawowe źródło

historyczne do poznawania początkowego rozwoju naszej wiary. Przetłumaczone na język polski wprowadzenie pozwala zrozumieć wielość pracy włożonej przez specjalistów i należyście dowartościować jej końcowy efekt. Dzięki polskiemu wydaniu został on udostępniony polskiemu czytelnikowi.

Bardzo ważne jest również polskie wyjaśnienie używanych w wydaniu skrótów oznaczających najważniejsze rękopisy, ich grupy, starożytne tłumaczenia Biblii, które są również bardzo pomocne w docieraniu do oryginalnej wersji tekstu biblijnego, grupy ksiąg Nowego Testamentu oraz inne sigla redakcyjne. W znaczący sposób ułatwi to korzystanie z aparatu krytycznego w wydaniu tekstu biblijnego. Na podkreślenie zasługuje również drobiazgowość polskich wydawców, którzy zamieścili w swoim wydaniu nie tylko polskie tłumaczenia tych objaśnień, lecz także ich oryginalną wersję niemiecką, tak aby zawsze można było je skonfrontować z oryginałem. Jest to dokładność, jakiej wymaga się w solidnych wydaniach naukowych.

Całość dzieła obejmuje więc w sumie aż 1800 stron, ponieważ została zachowana podwójna numeracja biblijnego tekstu greckiego i polskiego. Pallottinum wydało je na najcieńszym i najlepszym jakościowo papierze używanym zwykle do wydania Biblii, stąd książka nie jest zbyt opasła i nie poraża wielkimi rozmiarami. Jej format jest przystępny i wygodny do użycia oraz konsultacji.

Przygotowanie polskiego wydania, podobnie zresztą jak i oryginału, wymagało wielkiego nakładu pracy dwóch polskich redaktorów. Chodzi o pracę nieraz bardzo drobiazgową polegającą choćby na dokładnej koordynacji tekstu greckiego i całego aparatu krytycznego z tłumaczeniem i przypisami polskimi. Praca ta została wykonana, jak redaktorzy zaznaczyli w przedmowie do wydania polskiego, dla uczczenia tysiąc pięćdziesiątej rocznicy chrztu Polski, którą obchodziliśmy w roku 2016. Dlatego należy się im wdzięczność za cały włożony trud w to, żeby studiujący Biblię i nie tylko mieli ułatwiony, a wielu przypadkach nawet umożliwiony, dostęp

do analizy tekstualnej oryginalnego tekstu Pisma Świętego Nowego Testamentu. Ufam, że polskie wydanie krytyczne greckiego Nowego Testamentu przyczyni się do pogłębienia naszych naukowych kompetencji w tym zakresie.